

REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA
Ev.broj: PRS 12-03/15-338
Ur.broj:06-15-03
Zagreb, 7. prosinac 2015.

**Agencija za elektroničke medije -
Okrugli stol „Rodna ravnopravnost u
medijima“, 10.12.2015.**

UVODNA RIJEČ

Čast mi je i zadovoljstvo pozdraviti sve prisutne u ime pravobraniteljice za ravnopravnost spolova Višnje Ljubičić i svoje osobno te **zahvaljujem predsjednici** Vijeća za elektroničke medije, gospođi Mirjani Rakić i organizatoricama ovog okruglog stola na pozivu za sudjelovanjem.

Pravobraniteljica Višnja Ljubičić je službeno odsutna jer upravo sudjeluje u Banja Luci na regionalnoj konferenciji „Femicid kao oblik rodno zasnovanog nasilja“ u organizaciji Gender centra – Centra za jednakost i ravnopravnost polova te na regionalnom sastanku UN Rezolucija 1325 “Žene, mir i sigurnost: Globalno-regionalno-lokalno“ koju organizira Agencije za ravnopravnost spolova BiH i Kancelarija UN Women u BiH.

Stoga mi, kao savjetnici pravobraniteljice za područje medija, dozvolite da uvodno kažem nekoliko riječi vezano za današnju temu “Rodne ravnopravnosti u medijima”, područje koje pravobraniteljica za ravnopravnost spolova kontinuirano prati i o kojem izvještava Hrvatski sabor i javnost, budući da je to u njezinoj nadležnosti temeljem Zakona o ravnopravnosti spolova.

Vezano za područje medija, aktivnosti pravobraniteljice mogle bi se grupirati u nekoliko kategorija:

- 1. praćenje medijskih sadržaja - provedba analiza i istraživanja,**
- 2. postupanje po pritužbama građana i građanki,**

a) upozorenja i preporuke upućene direktno medijima ukoliko se utvrdi osnovanost navoda iz pritužbe zbog uvredljivog, ponižavajućeg ili omalovažavajućeg načina prikazivanja temeljem spola

b) obavještanje nadzornih tijela - upućivanje na nadležna postupanja

3. reagiranje na spolne stereotipe, seksizam, medijsku praksu,

a) javnim priopćenjima

b) izjavama u medijima

c) inicijativama koje uključuju direktne kontakte s medijskim djelatnicima/ama

4. održavanje edukacijskih radionica za medijske djelatnike/ce o načelima ravnopravnosti spolova u medijskim sadržajima

5. praćenje donošenja samoregulacijskih akata medija

6. sudjelovanje u radnim skupinama za izradu medijske politike,

7. izvještavanje Hrvatskog sabora i javnosti

Od 2006. godine do danas proveli smo 30 rodnih analiza i istraživanja vezana uz područje medija - od zastupljenosti žena i muškaraca u medijskim sadržajima do načina na koji su prikazani u različitim medijima: televizijskim informativnim, dnevno-političkim i zabavnim emisijama, znanstvenom, zabavnom programu i reklamama, do tiska i Internet portala. Sva istraživanja dostupna su na našim web stranicama www.prs.hr.

Rezultati su pokazali da se **stvari gotovo uopće ne mijenjaju na bolje** kada se radi o načinu prikazivanja žena, u 80-90% medijskog sadržaja.

Najrecentniji podaci bilo kojeg istraživanja ili analize uglavnom potvrđuju postotke istraživanja i analiza objavljenih prije godinu, pet ili više.

Pratimo li zastupljenost žena u udarnim vijestima (koje se u preko 80% slučajeva odnose na vijesti iz politike i gospodarstva), postotak žena u takvim vijestima fiksiran je negdje oko 20%. Ako gledamo pojedina područja, postotci su ili puno manji ili puno veći: na primjer žene čine svega 6% vijesti iz sporta, 1% vijesti o ekipnim sportovima, ali zato 71% vijesti sa estrade i showbusinessa. **Zastupljenost žena drastično pada povećanjem životne dobi** – najviše je mladih žena, dok je žena srednje dobi za 11 puta manje, a starijih žena za čak 35

Uvodna riječ Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova na okruglom stolu „Rodna ravnopravnost u medijima“ u organizaciji Agencije za elektroničke medije održanog u HND-u, 10.12.2015. povodom Međunarodnog dana ljudskih prava

puta manje. Na svakoj 3. fotografiji na kojoj se nalaze, žene su prikazane polu-odjevene ili razodjevene.

Zaključak svih tih analiza je da mediji i dalje perpetuiraju spolne stereotipe i seksizam i da vrlo uporno koriste uglavnom žensko tijelo kao objekt za privlačenje pažnje na druge sadržaje ili u svrhu vrednovanja žena isključivo ili primarno temeljem njihovog izgleda.

Čak i kada u medijima naiđemo na **sadržaje posvećene promociji ravnopravnosti** spolova u zanimanjima ili aktivnostima gdje su žene inače značajno podzastupljene, novinari i novinarka, pa i urednici i urednice, nisu svjesni da u svojim pohvalama ili podršci zapravo **koriste spolne stereotipe čime ih perpetuiraju i osnažuju.**

Dat ću vam primjer: U članku posvećenom nogometašicama, stoji: „*Nije li to san svakog muškarca? Zgodna žena koja zna sve o nogometu, a još ga i zna igrati*“. Fokus medija dakle nije na ženama koje se bave sportom u kojem su inače malobrojne, u koji ulažu vrijeme i trud i nastoje postići dobre rezultate, već je u fokusu to da su zbog toga čime se bave „san svakog muškarca“ i da su „svoje čari pokazale pred objektivom“. Tekst je i jezično rodno neosviješten jer govori o „kapetanici, veznom igraču momčadi reprezentacije“.

Osim toga, kada se piše ili govori pozitivno o **ženama u tkzv. muškim zanimanjima** ne propušta se prilika da se spomene njihova **tkzv. „ženska strana“**. Ili se, nekad direktno, a nekad indirektno, sugerira da **žene** koje rade poslove u policiji, vatrogastvu, zaštitarstvu, gorskoj službi spašavanja, vojsci i sl. zapravo **imaju neko drugo, PRAVO „ja“** koje je, za razliku od tih grubih i opasnih profesija kojima se bave, više u skladu sa stereotipnom društvenom predodžbom o tome što „prava žena“ voli, kako se ponaša, što joj jest, ili bi joj trebalo biti, najvažnije.

U medijima imamo zapravo jednu pomalo šizofrenu situaciju u kojoj s jedne strane isti medij objektivno izvještava o zakonima, rezolucijama, preporukama, direktivama, raznim nacionalnim i međunarodnim dokumentima koji prepoznaju seksizam kao stvarnu prepreku postizanju ravnopravnosti spolova, koji objektivno izvještava o nasilju nad ženama, seksualnom uznemiravanju ili diskriminaciji žena u bilo kojem području života, a onda jednu stranicu, jednu vijest dalje ili jedan „scroll“ niže koristi se obilno ženskim tijelom kao objektom privlačenja pažnje - često na granici pornografije - ne uočavajući i/ili ne mareći što su takvi sadržaji i takvi stavovi u potpunoj kontradikciji, odnosno da sami prakticiraju ono protiv čega se formalno zalažu. Ovdje moram spomenuti zaista **ektremam primjer članka koji je izašao u Slobodnoj Dalmaciji** u jeku najintenzivnije izbjegličke krize pod naslovom „Lijepa žena prolaze kroz jad“ u kojem se smatralo primjerenim, etičkim i profesionalnim pisati o fizičkoj ljepoti žena izbjeglica na način da su nas „zaslijepile svojom ljepotom“ i stoga su, samo one, lijepe i mlade, šaljivim tonom pozvane da ostanu u „lijepoj našoj“. Dakle, vrednovanje žena temeljem izgleda ponekad prelazi sve etičke granice kao u ovom slučaju neukusne trivijalizacije jedne ogromne ljudske tragedije.

Uloga medija nije da samo zabavljaju i informiraju, već i educiraju kroz promociju onih vrijednosti za koje smo se opredijelili, kojima težimo i bez kojih nema istinski demokratskog društva. Ravnopravnost spolova je jedna od tih vrijednosti. Tako da je za svaku pohvalu kada mediji pišu o seksističkoj izjavi nekog ministra ili druge javne osobe, ali **nedostaju medijski sadržaji koji izvještavaju ili osuđuju seksističku praksu samih medija.**

Treba istaknuti da, iako mediji tvrde da su upravo sadržaji na koje Pravobraniteljica upozorava zbog spolnih stereotipa ili seksizma najčitaniji i „najklikaniji“ sadržaji, a što njima, medijima, osigurava opstojnost na tržištu, **temeljem pritužbi građana i građanki** Pravobraniteljici, primjećuje se da sve više žena, ali i muškaraca postaje sve osjetljivije na način na koji se, temeljem spola, prikazuju žene u reklamama ili drugim medijskim sadržajima, i koji traže javnu osudu, reakciju ili uklanjanje takvih sadržaja. **U zadnjih pet godina (od 2011. do danas) broj takvih pritužbi povećao se za 38% u odnosu na prethodno sedmogodišnje razdoblje (od 2004.-2010.).**

Uvodna riječ Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova na okruglom stolu „Rodna ravnopravnost u medijima“ u organizaciji Agencije za elektroničke medije održanog u HND-u, 10.12.2015. povodom Međunarodnog dana ljudskih prava

Donedavno takvih reakcija je bilo isključivo iz redova organizacija civilnog društva koje su odradile najveći posao u osvještavanju javnosti o ovoj problematici.

U slučajevima kada se medije upozorava na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način prikazivanja žena ili muškaraca u medijskim sadržajima, ta se upozorenja često banaliziraju (čak i od strane novinara/ki) i doživljavaju kao da su u suprotnosti s pravima medija na slobodu izražavanja i autonomiju te kao da se radi o pozivu na cenzuru. Ali, **sloboda izražavanja nije i ne može biti u suprotnosti s načelima ravnopravnosti spolova i ljudskim pravima.** Osim toga, **sloboda javnog izražavanja nije apsolutna,** već je regulirana zakonima i propisima za razliku od osobnog ukusa, stavova ili vrijednosti koje se izriču u privatnom okruženju.

Naravno da **nisu samo mediji ti koji snose društvenu odgovornost za postojanje spolnih stereotipa i seksizma u javnom prostoru.** Tu je i odgojno-obrazovni sustav koji na svim razinama treba poboljšavati upravo iz ovog aspekta, tu je i odgovornost roditelja, tu su i često neodgovorne javne izjave osoba koje bi trebale služiti kao uzori i primjeri drugima, tu je učinkovitost ili neučinkovitost rada nadležnih institucija. No, činjenica je da **svaki društveni dionik mora preuzeti SVOJ dio društvene odgovornosti i mijenjati onu praksu** koja, umjesto da doprinosi promociji ljudskih prava i načela ravnopravnosti spolova, promovira spolne stereotipe i seksizam te diskriminira nekoga temeljem spola.

Kao pozitivan pomak istaknuli bismo sve više novinara i novinarki lokalnih radio i TV postaja koji su vrlo osviješteni u pitanjima ravnopravnosti spolova i koji rade posebne emisije namijenjene ravnopravnosti spolova ili priloge unutar drugih emisija, spomenut ću kao primjer emisiju „Egal“ - Jabuke TV, „Srijedom po sredini“ Bjelovarsko-bilogorskog radija, „Znak jednakosti“ Radio Quirniusa iz Siska, „Život žene“ Radio Istre, „Luna“ Radio Slavonije, „2 Lica“ Radio Trogira i sl. Ima ih još, koje ne stignemo sve navesti, a mnogi od njih su potpomognuti sredstvima Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija. Ako usporedimo radio i televizijsku produkciju, tada zastupljenost tema vezanih uz ravnopravnost spolova i način njihove obrade ide **u prilog radijskim emisijama.**

Uvodna riječ Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova na okruglom stolu „Rodna ravnopravnost u medijima“ u organizaciji Agencije za elektroničke medije održanog u HND-u, 10.12.2015. povodom Međunarodnog dana ljudskih prava

Pravobraniteljica je stava da bi **mediji trebali biti i aktivni kreatori promocije ravnopravnosti spolova, a ne samo izvjestitelji o tome što vezano za ravnopravnost spolova radi netko drugi**. Stoga je izuzetno važna rodna osviještenost svih medijskih **djelatnika i djelatnica** koji kreiraju ili uređuju medijske sadržaje, kao i djelatnika i djelatnica u nadzornim tijelima.

I da zaključim. Pravobraniteljica podržava ovu konferenciju i zalaganje Agencije za elektroničke medije da problematizira temu rodne ravnopravnosti u medijima.

Izuzetno mi je drago što ću na ovoj konferenciji imati priliku čuti rezultate nekoliko najnovijih istraživanja, pogotovo **komparativne rodne analize središnjih informativnih emisija triju televizija**, budući da još od srpnja ove godine Pravobraniteljica prikuplja podatke za isto istraživanje, rezultati kojih će biti objavljeni u Izvješću o radu Pravobraniteljice za 2015.

Iako se metodologije vjerojatno razlikuju, rezultate će vjerujem biti moguće usporediti i vidjeti razlikuju li se međusobno ili potvrđuju jedni druge.

Zahvaljujem na pažnji.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova